

Dkt. August Konkeli, Mithali, Kikao cha 1

© 2024 August Konkeli na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. August Conkle katika mafundisho yake kuhusu kitabu cha Mithali. Hiki ni kikao namba moja. Hekima inapatikana wapi? Mithali kama fasihi ya hekima.

Habari, jina langu ni August Konkeli. Mimi ni profesa wa Agano la Kale katika Chuo cha McMaster Divinity huko Hamilton, Ontario. Shahada yangu ya kuhitimu ni kutoka Seminari ya Theolojia ya Westminster huko Philadelphia, na pia nilihitimu mapema kutoka Seminari ya Theolojia ya Providence.

Ninatazamia kwa hamu tukichunguza pamoja kitabu cha Mithali. Methali ni aina ya matukio ya kiisimu ambayo yanapatikana katika kila lugha moja. Mimi ni mvulana wa shambani, na mojawapo ya Methali za kwanza nilizowahi kujifunza ni, usilie juu ya maziwa yaliyomwagika.

Sasa kwangu hilo lilikuwa na maana kabisa, maana unaona, nilikua nalazimika kukamua ng'ombe. Ulikaa kwenye kinyesi, kinyesi cha mguu mmoja kwa kweli, kinaweza kunyumbulika zaidi, na ulikuwa na ndoo katikati ya miguu yako na ukakamua kwenye ndoo. Lakini ng'ombe hakuwa akipenda kila kitu kilichokuwa kikiendelea, na alikuwa akipiga teke.

Na wakati mwingine ndoo iliruka, na hapo juhudi zako zilikuwa kwenye sakafu ya ghalani, na ulichofanya ni kuokota ndoo na kuanza kukamua tena. Kwa hivyo methali hiyo ilikuwa na maana nzuri, usilie juu ya maziwa yaliyomwagika. Wakati haiendi jinsi unavyofikiri inapaswa kuwa, endelea tu na ujaribu tena.

Kila utamaduni una Mithali, na bila shaka Mithali ina maana gani, jinsi zinavyoeleweka, na jinsi zinavyotumiwa, inategemea utamaduni wenyewe. Nilichukua chache kutoka Afrika, na nitakuacha utafakari haya. Ni mpumbavu tu anayepima kina cha mto kwa miguu yote miwili.

Naam, unaweza kufikiria njia mbalimbali ambazo hilo linaweza kufaa. Lakini hapa kuna mojawapo ambayo ingefaa sana ndani ya kitabu cha Mithali chenyewe. Maarifa ni kama bustani.

Hailimwi, haiwezi kuvunwa. Sasa hilo ndilo tunalokwenda kujifunza jambo la kwanza hapa katika Mithali, ni kwamba hekima, ambayo pia inaitwa maarifa, ni jambo ambalo lazima tujifunze. Aina hiyo inatufikisha kwenye hatua tunayotaka kuizungumzia, yaani dhana ya hekima.

Tunaweka kitabu cha Mithali ndani ya kategoria ambayo tunatafsiri kama hekima. Linatokana na neno la Kiebrania hokmah , ambalo nitaliandika hapa kwa sababu linatumika sana sana. Ni neno ambalo lina anuwai ya maana nyingi.

Inazungumza juu ya ujuzi au ujuzi. Wakati mwingine hayo ni maarifa ya kiufundi, kama vile uwezo wa kupata taarifa za uchimbaji madini kutoka ardhini. Lakini wakati mwingine ni ujuzi wa maisha, kujua jinsi ya kuishi.

Na hapo ndipo kitabu cha Mithali kinapoingia. Hekima katika lugha yetu inahusiana na kufanya maamuzi. Je, nitafanya jambo sahihi? Hiyo ni dhana finyu sana kwa kile tunachomaanisha kwa neno hokmah .

Neno hokmah lina mada yake ya kawaida katika fasihi zote za hekima, kumcha Bwana ni mwanzo wa hekima. Kwa hivyo, hekima huanza na mtazamo. Hekima huanza na tabia.

Ni kujifunza mwelekeo huo na kisha mwenendo unaopaswa kutiririka kutoka humo ambao ndio kiini cha hekima. Kuna vitabu vitatu katika maandiko ambavyo tunavitaja kuwa hekima. Mmoja wao ni Mithali, mmoja wao ni Mhubiri, na mmoja wao ni Ayubu.

Na kama utangulizi mfupi tu, nipate kuwatofautisha kwa njia hii. Methali hushughulikia jinsi tunavyoshughulika na maisha ya kila siku na maswali yake yote. Mhubiri hushughulikia zaidi swali la kwa nini.

Je, maisha ni nini hasa? Ni nini katika maisha ambacho kinaweza kutoa umuhimu, ambacho kinaweza kutoa maana, ambacho ni muhimu? Na kitabu cha Ayubu kinahusu nini hasa? Ni kitu gani tunachokijua kweli? Je, tunaelewa nini kuhusu sisi wenyewe na kuhusu ulimwengu? Sasa, wengi wa wasomaji wa Ayubu wanafikiri kwamba ni kweli kuhusu mateso. Vema, mateso ni swali linalotumika kushughulikia swali kubwa zaidi, ambalo ndilo msingi wa ushairi na mjadala wa Ayubu. Na swali kubwa zaidi ni, je, tunajua nini hasa kuhusu kuteseka? Na tunapaswa kuitikiaje mateso? Hilo ndilo swali la kina zaidi ambalo linajibiwa katika Ayubu, au ambalo angalau linashughulikiwa katika Ayubu.

Lakini hangaiko letu litakuwa Mithali na kujua hekima kama inavyofaa ili kuelewa njia ambayo tunapaswa kuishi. Na kwa hivyo, kitabu kizima cha Mithali kinaanza na maelezo ya makusudi kadhaa, kwa kweli manne kati yao au matano kuwa sahihi, kujua hekima na nidhamu, kuelewa maneno ya maarifa, kupata nidhamu ya utambuzi, uadilifu, haki, na usawa, na kutoa ujanja wa kudanganywa ili kumpa kijana busara iliyoarifiwa. Kwa hivyo hilo limewekwa kama lengo la kile kitabu hiki kinapaswa kukufanyia.

Basi, hekima ni njia ya kujua mapenzi ya Mungu. Mapenzi ya Mungu ni nini? Sio tu kwa maana kubwa ya maamuzi ninayofanya ambayo ni pamoja na wito wangu na maamuzi makubwa ya maisha bali hata yale madogo kuhusu jinsi tunavyoshughulika na matukio yote ya kawaida ya maisha, kama vile jinsi ninavyoshughulikia hali yangu kazini au jinsi ninavyoshughulikia hali yangu ya nyumbani. Katika maandiko, kuna njia tatu za kumjua Mungu.

Yametolewa kupitia sehemu tatu za ufunuo wenyewe, ambao unaitwa kwa Kiebrania Torati, Nevi'im, na Ketuvim. Torati maana yake ni mafundisho. Kwa kawaida kinarejelea vitabu vitano vya kwanza vya Biblia, na ni maagizo ambayo Musa alitoa kuhusu Mungu, ulimwengu wake, uhusiano wake na watu wake, na kweli ya msingi tunayohitaji kujua.

Manabii walichukua mafundisho haya na kuyatumia katika hali zao za maisha. Kwa hiyo, swali lao daima lilikuwa ni jinsi gani na wapi watu walikuwa wakitii agano ambalo Musa alikuwa ameweka pamoja na maadili yake yote na masharti yake na njia ambazo hawakuwa nazo. Kwa hiyo hizo ni njia mbili za msingi za kujua kuhusu maandiko.

Na zote mbili, bila shaka, zinaweza kutumia methali. Kwa hivyo, kwa mfano, unaweza kupata mithali katika manabii, baba wamekula zabibu mbichi na meno ya watoto yamegeuzwa. Hii ni methali ambayo hutumiwa wakati wa uhamisho.

Malalamiko yao ni kwamba tunateseka kwa ajili ya dhambi za baba zetu, na kwa hiyo si haki na si haki kwamba tunapaswa kuwa uhamishoni. Pamoja na mafundisho, Taurati, na manabii, ambayo ni mahubiri kama yale yaliyofanyika kwa watu waliokuwa uhamishoni, hekima ni njia ya tatu ya ufunuo. Kwa hiyo, katika Yeremia 18:18, kuna vyanzo vitatu vya mamlaka ambavyo vitatumika dhidi ya Yeremia.

Sheria, hutoka kwa kuhani, shauri, litokalo kwa wenye hekima, na neno, litokalo kwa nabii. Kwa hivyo, haya ni maeneo matatu, njia tatu, njia za kifasihi, ambazo kwazo neno la Mungu hutujia kama wanadamu. Ezekieli, katika Ezekieli 7:26, anasema kweli jambo lile lile.

Anasema kwamba watatafuta maono kutoka kwa manabii, watatafuta sheria kutoka kwa kuhani, lakini itaangamia, na hapatakuwa na shauri kutoka kwa wazee. Kwa hivyo, hizi zilikuwa njia za kawaida ambazo ufunuo kutoka kwa Mungu ungeweza kupatikana. Sasa, Methali bila shaka si methali zote.

Kwa hivyo, tutazungumza kidogo juu ya njia ambazo hekima inaainishwa. Kuna maneno mengi, kama tutakutana nayo katika methali, ambayo hutumiwa kutoa maudhui ya kile ambacho hekima inahusu, ili kutoa kiini cha kile ambacho hekima inahusu. Lakini katika methali, tuna aina mbili za migawanyiko.

Sura tisa za kwanza, zinatutayarisha kwa ajili ya mamia ya mkusanyiko wa methali, unaofuata katika sura ya 10 hadi 31. Kwa hiyo sura hizo tisa za kwanza, kwa kweli tunazirejelea kuwa hekima ya kielimu. Hayo ni maagizo ya jinsi ya kuishi maisha sahihi, maisha ya adili.

Maandishi ya kutayarisha kuelewa maadili ya imani na utamaduni. Yote yamejengwa kama mafundisho, na katika kesi hii, mafundisho ya baba kwa mtoto. Huenda hiyo ndiyo njia ambayo mafundisho mengi yalifanywa katika Israeli ya kale, kwa kuwa njia za kifasihi za usomaji hazikuweza kupatikana kwa urahisi kwa mtu yeyote katika utamaduni wa kale, isipokuwa zile zilizohusishwa kwa ujumla na mfalme na mahakama yake na taasisi zinazohusiana nayo.

Lakini mafundisho haya yaliandikwa, na mafundisho haya yaliwekwa akilini ili yaweze kukumbukwa na kufundishwa, na mengine yakahifadhiwa, si katika Israeli tu, bali nje ya Israeli. Na katika kitabu cha methali, tutakutana na msururu wa methali ambazo zina mfanano wa kifasihi na maandishi ya Kimisri yanayoitwa mafundisho ya Amenemope. Hii itakuwa mojawapo ya aina hizo za hekima.

Lakini pia kuna hekima muhimu inayoakisi maswali haya makubwa ya maisha. Kama tulivyotaja, maswali ya kile ambacho ni cha thamani maishani, ni nini kilicho na umuhimu, ni nini kina maana, na maswali ya kile ambacho tunaweza kujua kuhusu maisha, wakati mwingine Ayubu na Mhubiri hurejelewa kuwa hekima ya kuchambua. Kuna aina nyingi za methali.

Katika lugha ya Kiingereza, methali ni kitu mahususi kabisa. Lakini katika Kiebrania, tuna kitu kinachoitwa mashal , ambacho kinaweza kuchukua sura nyingi kutoka kwa sitiari iliyopanuliwa, aina ya fumbo, na wakati mwingine shairi, kila aina ya vitu huitwa mashal . Na tunakutana nao sehemu mbalimbali.

Nimetoa mifano michache hapa. Yesu katika sinagogi la Nazareti akisema, Tabibu, jiponye mwenyewe. Maana yake, vema, fanya miujiza hapa kama ulivyofanya kule Kapernaumu.

Au hakuna nabii anayekubaliwa katika nchi yake. Kwa kurejelea hadithi kama zile za Elisha, ambaye alipata mtu mwenye huruma katika moyo wa eneo la Yezebeli kati ya Wafoinike. Au Naamani, ambaye alikuwa Mwashuri, ambaye alikuja kutafuta uponyaji ambao ungeweza kuja kupitia kwa Mungu na akaja kumkubali Yehova wakati Waisraeli hawakumkubali.

Kwa hivyo, baadhi ya mifano yetu ambayo tunaweza kuiita mashali , ufalme wa mbinguni ni kama mbegu ya haradali, au kitu kama mfano wa mwana aliyepotea au mwana mpotevu, kama anavyorejelewa mara nyingi. Mambo haya yote huja chini ya kategoria hiyo. Kwa kawaida, ingawa, methali ni fupi na zisizokumbukwa.

Na nina hakika kwamba katika lugha ya Kiingereza, sote tunafahamu baadhi ya haya. Ikiwa haijavunjwa, usiirekebishe. Mtoto ni baba wa mwanaume.

Kushona kwa wakati huokoa tisa. Huwa napenda hiyo kila mara kwa sababu kuna wakati mwingi kumekuwa na uzi mdogo ambao umefunguka, na sina wakati wa hilo, na ninaukata tu. Na kisha hivi karibuni, unahitaji nyuzi tisa zaidi ili kurekebisha.

Hiyo ni nzuri. Lakini kwa kawaida, aphorisms ni sifa ya assonance na utata. Na hapa kuna moja ambayo ninaipenda tu.

Huyu anatoka kwa Mhubiri. Ni sura ya saba, aya ya kwanza. Nami nitakupa kwa Kiebrania, kama nilivyoitafsiri hapa.

Kwa hivyo, unaweza kuona tov, tov, na yom , na yivaldo , na njia ambayo hii inasikika. Sasa, hiyo ina maana gani? Kweli, tunaweza kutafsiri kama,
 jina jema ni bora kuliko mafuta,
 na siku ya kufa kuliko siku ya kuzaliwa.

Na hiyo inamaanisha nini? Methali kamwe hazijitokezi tu.

Daima ni kweli katika maombi kwa hali fulani. Na katika suala hili, katika sura ya saba, mstari wa kwanza, ni wazi kwamba kile ambacho mhubiri anazungumzia ni swali hili, ni nini kinachofaa? Kwa nini maisha yanapaswa kuishi? Na hoja yake hapa ni kwamba jambo moja ambalo sote tunaacha maishani ni urithi. Na urithi huo ni sifa yetu.

Watu walitujua na kutuelewa kama mtu? Na kwa hiyo, ninyi nyote mnafurahi wakati mtoto anazaliwa, kwa sababu ni jambo la ajabu, na tunasikitika tunapopoteza mtu mzuri na rafiki. Lakini mhubiri anataka kuitazama kwa mtazamo mwingine. Wakati mtoto anazaliwa, una kila aina ya matumaini na matarajio kwa mtoto huyo.

Na wanapokufa, na kuacha nyuma sifa ambayo inaheshimiwa na kila mtu, basi bila shaka, urithi huo umekamilika. Haiwezi tena kuharibiwa. Sifa nzuri inaweza kuharibiwa kwa muda mfupi.

Lakini mara tu mtu amekamilisha maisha, basi sifa hiyo inawekwa. Na kwa hivyo, inapaswa kuwa aina ya lengo ambalo unatazama kuelekea. Na kisha, bila shaka, mhubiri ni kundi zima la methali nyingine zinazoonyesha jambo hilo.

Kwa hivyo, tunazitumia kwa sababu ni za kukumbukwa. Tunazitumia kwa sababu zinaonyesha maoni ambayo ni ya kweli. Sasa ni kweli katika hali fulani tu.

Umbali hufanya moyo kupendezwa. Nje ya macho, nje ya akili. Na unasema, vizuri, inawezekanaje? Naam, wote wawili ni kweli.

Inategemea tu ni hali gani unayozungumzia. Na wanaelezea uchunguzi wa utaratibu. Na tunazingatia mpangilio katika maumbile, kati ya mimea, kati ya wanyama.

Lakini kuna utaratibu katika mahusiano ya kijamii pia. Agizo ambalo haliwezi kubadilishwa. Kwa hivyo, siku hizi, kuna mazungumzo mengi juu ya njia ambayo tunapaswa kupanga upya familia, na hatupaswi tena kufikiria juu ya familia ya nyuklia.

Lakini ukweli ni kwamba, haitafanya kazi. Kwa sababu kuna agizo ambalo haliwezi kukiukwa. Ni kiini tu cha jinsi tulivyo kama wanadamu na kama watu.

Wapumbavu wanaruka mahali ambapo malaika wanaogopa kukanyaga. Fursa inagonga mara moja tu. Mifano mingine ya misemo tunayokumbuka ambayo ni ya kukumbukwa, lakini kwa kweli ni aina ya kusema mambo kinyume.

Kwa hiyo, tutakachofanya ni kuangalia kitabu cha Mithali. Na toa tu muhtasari mfupi wa Mithali hapa mwishoni mwa hotuba hii ndogo ya kwanza. Kusudi la Mithali, kisha mafundisho ya hekima, ambayo ni sehemu kubwa ya sura tisa za kwanza.

Ambapo Bibi Hekima anaita kutoka kwenye minara katika sura ya kwanza. Na pale anapotayarisha karamu kuu, karamu kwa ajili ya wote kushiriki katika sura ya tisa. Kisha tuna makusanyo ya Mithali.

Kwa njia fulani au nyingine, ni mali ya Sulemani, lakini ni mikusanyo ya wazi na ya pekee. Kwa hivyo, tutaangalia makusanyo kutoka 10.1 hadi 22.16, ambayo ni Mithali 375 haswa. Tutazungumzia kwa nini hiyo ni kweli.

Kuna makusanyo ya wenye hekima, makusanyo zaidi ya wenye hekima. Makusanyo ya wakati wa Hezekia. Kwa hiyo ni wazi baadhi ya makusanyo hayo yalikusishwa mahakama ya mfalme.

Hezekia, bila shaka, ni miaka 250 baada ya Sulemani. Na kitabu cha Mithali kilikuwa bado kinaendelea kutungwa wakati huo. Na kisha kuna kiambatisho.

Maneno ya Akeri, maneno, maneno ya nambari, mama wa mfalme Lemueli, na hatimaye, hekima ya nguvu. Kwa hivyo huo ni mtazamo wa msingi wa jicho la ndege wa kitabu cha Mithali tunapoenda kukiangalia katika mihadhara yetu inayofuata.

Huyu ni Dk. August Konkeli katika mafundisho yake juu ya kitabu cha Mithali. Hiki ni kikao namba moja. Hekima inapatikana wapi? Mithali kama fasihi ya hekima.